

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 74.

V Ljubljani, sreda dne 10. oktobra 1917.

Leto I.

Kaj hočemo.

V včerajšnjem članku smo govorili o tem, da je za nadaljni krepki razvoj slovenske socialne demokracije zelo važen pogoj, da dobimo narodno samostojnost. A prav tako pomembno je za nas, da dobimo avtonomijo naših političnih in strokovnih organizacij v avstrijski internacionali. Čudno je za mišljenje slovenskih strokovnih organizatorjev, da pač priznavajo potrebo take ločitve, da pa so takoj skrajno razburjeni, če kdo javno o tem izpregovori. Takšen nastop je, rahlo povedano, neodkritosrčen. Ako priznavamo potrebo kake stvari, tedaj je naša dolžnost, če smo res socialisti in demokratje, da ne skrivamo svojega spoznanja pod mernik, temveč da stopimo z njim na dan pred socialistično javnost. Razmerje med voditelji in pristaši stranke ne sme biti zgrajeno na avtokratičnem načelu, temveč na načelu enakopravnosti in enakovrednosti. O čemer smejo razmišljati in govoriti voditelji, o tem smejo pač razmišljati tudi vsi sodruzi preden se pride do odločitve, do definitivnih sklepov.

Oton Bauer, o katerem pač nihče ne more trditi, da je nacionalističen socialist, je spisal še pred vojno knjigo o narodnostnem vprašanju v Avstriji. V tej knjigi se zavzema Oton Bauer za nacionalno grupacijo socialno demokratičnih strank v avstrijski internacionali. Torej niso oni slovenski socialisti ki zahtevajo isto, v slabi družbi, ker vsak izmed nas ve, kaj pomenja Bauerjevo ime v internacionali. Svojo zahtevo utemeljuje Bauer takole: „Vsaka socialno demokratična stranka mora govoriti k delavcem vsakega naroda na shodih, v časopisju, v organizaciji v njihovem jeziku. Zato potrebuje za delavce vsakega naroda posebne govornike, posebne agitatorje, posebne pisatelje. S tem se pa razčleni povsem naravno telo stranke v jezikovne, torej narodno diferencirane skupine. Čeprav stremi skupen delavski razred z enakimi sredstvi k enakim ciljem, vendar pa stoje delavci različnih narodov različnim stankam nasproti. S tem pa imajo delavci različnih narodov tudi različne bojne naloge.“

Nastane vprašanje, kako daleč naj sega politična in strokovna avtonomija. Noben razumen slovenski socialist ne zahteva, naj gre naše stremenje po samostojnosti tako daleč, kakor je šlo stremenje češko slovanske socialne demokracije, ki se je tako rezko odcepila od avstrijske internacionale. Ne! Mi hočemo ostati skupaj v najtesnejši zvezi z vsem avstrijskim proletariatom, ampak postati hočemo enaki med enakimi, enakopravni med enakopravnimi. Vemo, da je kapitalizem internacionalen in da zahteva zato tudi internacionalen odpor. Vemo, da bodo politični boji v prihodnosti stali pod geslom demokratičnih zahtev, proti katerim bo navalila vsa reakcionarna buržvazija vseh narodov. Kratko predigro smo doživeli že v ljubljanskem občinskem svetu, kjer so odklonili liberalci in klerikalci predlog sodruga Mlinarja za reformo občinskega volilnega reda z globokoumno motivacijo — po vojni! Naše zahteve so torej skromne: Ker smo samozavestni dovolj, ker smo izhodili, ne potrebujemo več jerobstva. Naše gibanje hočemo voditi sami — to je vse! Voditi pa ga hočemo tako, da pripelje k pravemu cilju. Slovenski socialni demokratje pa ne bodo pri tem svojem „separatističnem“ gibanju iskali stikov z meščanskimi strankami, tudi če si nadevajo ime narodnih socialcev. Kolikor ima slovenski narod za svoj razvoj

političnih, socialnih in kulturnih potreb, vse te potrebe priznavamo kot svoje, ker drugače sploh ne moremo.

Zdi se nam, da je ravno sedaj primeren čas, da pričnemo resno razmišljati o vprašanju, kako naj uredimo svoje razmerje napram drugim socialno demokratičnim strankam v Avstriji, ker se bo baval strankin zbor avstrijsko-nemške socialno demokratične stranke še ta mesec z vprašanjem: Razmerje avstrijsko-nemške socialno demokratične stranke napram drugim avstrijskim socialno demokratičnim strankam. Za jasno, odkritosrčno debato o tem vprašanju od strani najmočnejše avstrijske socialno demokratične stranke je potrebno, da izve ta stranka naše nazore. Kar hočemo je: Avtonomijo v vseh organizacijah, avtonomne organizacije združene v krepko federalistično zvezo. Naloga naših organizatorjev je, da razmišljujejo o praktični izvedbi te zahteve, da bo imel prihodnji strankin zbor krdno podlago za svoje važno delo v tej smeri.

K. Kautsky:

Avstrija in Srbija.

2. Avstrija in Turki.

Turki, bojoviti, nestalen narod iz osrednje Azije, so prodrli v 13. stoletju preko Perzije v Malo Azijo, kjer so ustanovili državo, ki so jo obvladali kot kasta bojnikov in jim je služila edinole vojnim namenom. Kmalu so se utrdili na balkanskem polotoku, uničili so ostanke bizantinske države in njene kulture. Kamorkoli so prihajali so bili bič za človeštvo. V začetku 16. stoletja so prekoračili pri Belgradu Donavo, postali so nevarnost za Ogrsko. Leta 1526. v bitki pri Mohaču so dobili Ogrsko, v oni bitki, kjer je izgubil življenje zadnji samostojni kralj Ogrske, Ljudevit II. S tem je prešla Ogrska na Habsburžana Ferdinanda, ki je bil poročen z Ljudevitovo sestro Ano. A Habsburžani so dobili Ogrsko le da jo izgube. Odslej so se borili za plen s turško državo z menjajočo se srečo. V tej obrambi turške invazije se niso bojevali le za interese svojih dednih dežel, temveč tudi za interese Nemčije, ki je bila ogrožena od Turkov, kakor hitro bi Turki uničili Avstrijo. Toda Habsburžani, zaposleni z nemškimi in italijanskimi zadevami, so zbrali v splošnem le malo moči za svojo kulturno nalogo napram vzhodu. Le s trdom so zabranili, da niso Turki osvojili Dunaja, ki so ga oblegali dvakrat, 1529 in 1683. Če se je končno posrečilo, da so bili Turki trajno zavrženi, tedaj se ni to zgodilo za to, ker so morda koncentrirali Habsburžani svojo silo na vzhod, temveč zato, ker je moč Turkov hitro propadala.

Ta barbarska vojniška država je ustvarjala pogoje, ki so izključevali industrijski in znanstveni razvoj in so napravljali celo trgovini veliko težkoč. Ravno prodiranje Turkov, ki je delalo zapreke poti po kopnem iz Evrope v Indijo, je sililo zapadne narode, da so iskali nova morskata pota v Indijo. Tako je nastopila doba razkritij, ki je hipoma silno razširila svet in je bilo njegovo gospodarsko težišče prestavljeno s Sredozemskega morja na Atlantski ocean. Vse to je povzročilo, da je zledenelo gospodarsko življenje v turških posestih, med tem ko je obenem pričela v Evropi doba največjega znanstvenega in industrijskega vzmeta.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglaš in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

To naraščajoče nasprotstvo med hitro napredujočim zapadom in propadajočim vzhodom je kazalo svoje učinke tudi v financah in vojništvu, ki brez denarja, brez znanosti, brez industrije ni bilo zmožno konkurence. Turki vojaki je ohranil lastnosti, ki so ga napravljale za najbolj strašnega Evrope, svoje divje zaničevanje smrti in svojo neomajno vztrajnost, ali samo te lastnosti niso več odločevale bitk. Prej se je vse treslo pred Turki, od osemnajstega stoletja dalje so bili le predmet pomilovanja. Zadnjičkrat se je treslo vse krščanstvo pred Turki leta 1683., ko so drugič oblegali Dunaj. Odkar pa so bili tukaj poraženi, so doživljali hitro poraz za porazom. V karlovškem miru leta 1699. je bila že osvobodjena skoraj vsa Ogrska.

Po novih vojnah je pridobila Avstrija celo v požarevskem miru (1718) ozemlja preko Ogrske, za katera se danes zopet bojuje, severno Bosno in velik kos Srbije in Valaške. Toda v poznejši vojni se jej je sreča izneverila in v belgrajskem miru je morala odstopiti pridobitve požarevskega miru.

Res, da je Turčija propadala dalje, a Avstrija ni bila v stanu izrabljati to propadanje. Eno leto po belgrajskem miru je zavladal na Pruskem Friderik II. obenem z Marijo Terezijo v Avstriji. Sedaj je pričelo desetletje trajajoče borenje med tema dvema, ki je zahtevalo vse sile Avstrije. Še niso bile zaceljene te rane, že je izbruhnila francoska revolucija in je poklicala monarhijo Habsburžanov na plan, da pomaga pri protirevoluciji na Francoskem in da ohrani svojo pozicijo v Italiji, ogroženo po naraščajoči revoluciji. Po strahotnem borenju napoleonskih vojn je prišel pač mir nad Evropo, toda mir le na zunaj. Demokratično gibanje je preskočilo iz Francije v Nemčijo in Italijo in je postalo tukaj kakor tam nacionalnega značaja. In tukaj kakor tam je čutila Avstrija po tem gibanju, da je ogrožena. Avstrijski državnik Metternich je postal vtelesena reakcija. Po letu 1848. se je uveljavila neke vrste edinosti med Nemčijo in Italijo, dosežena z vojnami proti Avstriji leta 1859. in 1866. Šele sedaj, ko je bila Avstrija definitivno prepredena iz Nemčije in Italije, je zopet lahko posvečala vse svoje sile bližnjemu vzhodu.

Toda tukaj se je položaj popolnoma izpremenil. Turčija ni le prenehala biti nevarnost za Avstrijo, temveč je prenehala biti tudi plen zanjo. Da ohrani Turčijo, to je bila sedaj naloga Avstrije. Njej ni več pretila velika nevarnost od vzhoda od sultana, temveč od carja.

3. Rusija in Turčija.

Moskovska država je bila dedinja Tatarov, ki so dve stoletji, do konca 15. stoletja, vladali nad največjim delom prave Rusije in so tam vzpostavili absolutni režim. Moskovski knezi so razširjali najprej svoje gospodstvo s pomočjo Tatarov, kot njihovi najzvestejši služabniki. Ko pa so se ojačili in so izgubili Tatari svojo moč, so se otrsli njihovega jarma in postali »osvoboditelji« Rusije, to se pravi njeni neomejni despotje.

Samodržstvo moskovskih carjev je bilo v marsikaterih potezah enako onemu absolutizmu, ki se je razvijal od 15. stoletja dalje pod vplivom porajajočega se kapitalizma v zapadni Evropi, bilo je pa tudi v marsičem

podobno orientalskemu despotizmu, ki temelji na agrarnem vaškem komunizmu, ker mu manjka kapitalizem. Ruska država je bila v svojih početkih v marsičem podobna turški državi, a se je vendar izognila okostenelosti in neplodnosti, popolni gospodarski in duhovni zapuščenosti, ki je označevala turški režim. Seveda je tudi ruski despotizem zelo oviral gospodarski in socialni vzlet svoje dežele in mu pripravljaval prav počasen razvoj. A vendar ni nastopal tako, da bi bil onemogočil prav vsak razvoj, kakor je to delal sultanov despotizem še v prejšnjem stoletju.

Eden izmed vzrokov, da se je ruska država boljše razvijala od turške, je ruska cerkvena organizacija. Obe državi sta bili v onem času, ko sta stopili v stik z Evropo, v onem stadiju, ko postane cerkev bolj kakor jezik sredstvo, da združuje in loči ljudi. Kot pripadniki islama so gledali Turki na evropsko kulturo popolnoma brez razumevanja in sovražno. Rusi pa so bili kristjani, kot taki so spadali v evropski kulturni krog. Njihova cerkev sicer ni bila rimsko-katoliška, temveč grška, cerkev prejšnje bizantinske države, ki je bila imela svoje središče v Carigradu in je objemala kristjane vzhodne Evrope. Kljub temu pa ni bil prepad med vzhodom in zapadom Evrope, ki je nastal vsled tega, tako globok kakor med krščanstvom in islamom. (Dalje prih.)

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 9. okt. (Kor. ur.) Vzhodno bojišče: Neizpremenjeno. — Italijansko bojišče: Pri Kalu, na visoki planoti Banjščica-Sv. Duh, smo včeraj zjutraj odbili italijanski napad. Sovražnik je imel velike izgube. Dobili smo 120 ujetnikov in 7 strojnih pušk. Pri Kostanjevici smo dobili z uspešnim podvzetjem 180 ujetnikov. — Albanija: Vzhodno od Valone smo preprečili poizkus Italijanov, da bi prišli čez Vojušo. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 9. okt. (Kor. ur.) Zapadno bojišče: Arm. skup. prestol. Ruprehta Bavarskega: Čeprav je bilo deževno in viharo vreme, je bil arteljerijski boj med gozdov Houthoulster in Zaudvourde močnejši. Zvečer je strnil sovražnik učinkovitost svojega ognja v močne ognjene sunke proti posameznim odsekom. Po nemirni noči se je zgostilo arteljerijsko delovanje na vsej fronti v bobnajoči ogenj. Ob obeh straneh železnice Staden-Bocsinghe in severno od ceste Menin-Ypern je prešla angleška infanterija k napadu. Bitka je v teku. Pri ostalih armadah ni prišlo do večjih bojnih delovanj; le severno-vzhodno od Soissona je bil čez dan ogenj. — Na vzhodnem bojišču nič posebnega. — Macedonska fronta: Živahno delovanje zapadno od Dojranskega jezera, v dolini Vardarja, na Dobrem polju in v loku Černe. — Prvi gen. kvartirni mojster: von Ludendorff.

Politični pregled.

= **Debata o demokratizaciji.** Na včerajšnji seji proračunskega odseka je vprašal dr. Šmeral ministrskega predsednika, kakšno stališče zavzema vlada napram demokratizaciji občin, lokalne uprave in deželnih zborov. Politična napaka je, da ni sprejela vlada vprašanja v svojo programatično izjavo. Šmeral zahteva tudi pojasnilo o novo ustanovljenem državno-pravnem oddelku pri predsedstvu ministrskega sveta. Min. predsednik dr. Seidler odgovarja, da ne more danes še govoriti o demokratizaciji avtonomnih zastopstev, pač pa bo v najkrajšem času razložil temelje demokratizacije ustave v ustavnem odseku poslanske in gosposke zbornice. Kadar nastopi pa vprašanje o demokratizaciji avtonomnih zastopov, zavzame vlada tudi napram temu vprašanju svoje stališče. Glede državno-pravnega oddelka pri predsedstvu ministrskega sveta pojasnjuje Seidler, da

obstoji ta oddelek že dolgo časa, da pa se je ustanovil poseben oddelek za revizijo ustave. Naloga tega oddelka je, da izdela vodilne misli vlade v elaborate, na podlagi katerih predloži vlada zbornicam svoje predloge. Posl. dr. Laginja se pritožuje, da še do danes ni izveden takozvani Beckov program glede nujnih potreb za Dalmacijo in Primorsko. Zahteva izvršitev železnice Št. Peter-Reka, oziroma Št. Peter-Opatija, Divača-Pulj čez Učko goro, ki so velike važnosti za monarhijo. Obširno razpravlja o šolskih razmerah v Istri, zahteva priznanje izpitov na zagrebškem vseučilišču in podelitev štipendijev onim istrskim dijakom, ki študirajo na pomorskih in trgovskih šolah na Hrvaškem. Končno izjavi: Čeprav nihče ne dvomi nad dobrimi nameni ministrskega predsednika in njegovega kabineta, vendar ne morejo glasovati Jugoslavnani za milijardske kredite vlade, ker ni za to še potrebnih predpogojev. Posl. dr. Steinwender izraža upanje, da uspešno potečejo pogajanja med vlado in strankami. Zahteve Poljakov so popolnoma upravičene, vlada naj jih izpolni.

= **Jugoslovanski klub.** Dr. Korošec in dr. Laginja sta bila včeraj pri min. predsedniku. Razgovor o sedanjem političnem položaju je trajal eno uro. Danes bosta poročala v klubu o razgovoru, nakar bosta še enkrat razpravljala z ministrskim predsednikom.

= **Kongres francoskih socialistov.** V Bordoju je bil odprt 8. oktobra kongres francoskih socialistov. Predseduje Renaudels. Compère-Morel razpravlja vprašanje o udeležbi stranke na stockholmski konferenci. Dejal je: Sklicanje internacionale ne bi imelo drugega učinka nego tega, da potrdi naša naspotujoča si naziranja. Nato spominja socialistično stranko na to, kako soglasno se je izrekla stranka 4. avgusta 1914 za vojno, ker je bila Francija brezdvomno žrtev napada. Ob živahnem odobravanju večine je dejal govornik: Zato je potrebno, da se tukaj odločno priznamo za zmagoviti mir, katerega pristaš sem jaz, ali pa za mir s sporazumom, ki zmanjša Francijo. Če nadaljujemo vojno, pomenja to toliko, kakor da varujemo pravico naroda do svobode v vsaki obliki, kajti resnična ali prikrita zmaga Nemčije pomenja gospodarsko in politično suženjstvo Francije. Novo tekmovalje v oboroževanju bi privedlo neizogibno k novim vojnem. Če bi bila Francija premagana, tedaj bi to pomenjalo, da izgine demokracija s sveta. Tudi enotnosti Francozov ne smemo raztrgati. Naša stanka mora podpirati vsako vlado narodne obrambe z edinim pogojem, da so vojni cilji demokratični; demokratični so pa itak vojni cilji Francije. Končno predlaga Compère-Morel resolucijo, ki izjavlja, da odklanja stranka vsak brezpogojni mir in sprejema le mir obnovitev, zmagovit mir, ki se uresniči lahko le z visokim edinstvom Francozov. Stranka bo podpirala vsako vlado, ki je trdno odločena, da vodi demokratično vojno politiko, in sicer dejansko in brezobzirno. Rappaport razvija v daljših izjavanjih kientalske teorije in izjavlja, da je odločno proti glasovanju za vojne kredite in proti vstopu v vlado narodne obrambe. Kongres se je nato odgodil do drugega dne. Na nedeljski seji je dejal član večine Varenne, da je le eno vprašanje in sicer vprašanje, kakšno vrednost bo imel mir, ne pa kdaj se sklene. On je sicer glasoval za udeležbo na stockholmski konferenci, a v Stockholm ne pojde, da bi tam pomagal pri delu za poljuben mir, kajti socializem ne sme podpisati le kake začasne pogodbe, temveč mora govoriti svobodno in jasno. Mistral, član manjšine, izjavlja, da noče glasovati niti za mir premaganca, niti za mir zmagovalca, kajti zmagovalec bo brez usmiljenja. Med tema dvema možnostima je prostor za zmago pravice, edino, ki jo on hoče. Mistral pravi, naj vstopi stranka le tedaj v vlado, če dobi dovoljenje za Stockholm. Compère-Morel nastopi proti temu stališču in pravi, da bi on podpiral vsako vlado narodne obrambe in ne bi zahteval od nje drugega, nego da vneto dela za vojno in nato pospeši mir. Renaudels izjavlja, da soglaša z Mistralom in da je proti Grimmu, organizatorju Kienthala.

= **Novo rusko ministrstvo.** Na podlagi sporazuma med demokratičnimi in meščanskimi strankami je sestavil Kerenski naslednji ministrski kabinet: Socialistični člani tega kabineta so: Kerenski, ministrski predsednik in vrhovni armadni poveljnik; Nikitin, minister notranjih zadev, pošte in brzojava; Maliantovič, justični minister; Prokopovič, minister za prehrano; Aksentijev, poljedelski minister; Kvostov, minister za javna dela. Nesocialistični člani so: Tereščenko, minister za zunanje zadeve; Konovalov, minister za trgovino in industrijo; Bernacki, finančni minister; Salatin, minister za javni pouk; Kartašev, minister za bogočastje; Kiškin, minister za javno oskrbo; Smirnov, državni kontrolor; Tretjakov, predsednik gospodarskega sveta pri začasni vladi; Liberovski, minister za promet; general Veršovskij, vojni minister in admiral Werdevskij, mornariški minister.

= **Stroški za vojno v Rusiji.** Finančno ministrstvo poroča oficijelno, da znašajo vojni izdatki do 1. septembra 1917. 41 tisoč 393 milijonov rubljev.

= **Ruski menihi.** »Baseler Nachrichten« poročajo po »Rječi«, da bo splošni kongres učenih menihov naložil menihom nove naloge. Doslej so živeli ruski menihi tiho in samotno po samostanih ter se navidez niso prav nič brigali za javna vprašanja. Še celo v vrstah duhovništva niso nastopali nikjer aktivno. Sedaj pa hočejo ustanoviti posebno zvezo z obsežnim cerkvenim programom. Najprej bodo skušali obvladati vse versko življenje ruskega naroda, ustanavljali svoje duhovske šole od najnižje do najvišje šolske stopnje ter pričeli delovati za večji vpliv v cerkvenih občinah. — Torej prav tako bodo delali kakor delajo pri nas.

= **Zmaga in sprava.** »Manchester Guardian« piše: Dobro bi bilo, če bi se bavile enkrat vse vojskujoče se države prav resno z natančno definicijo vojnih ciljev, da s tem preprečijo, da ne traja vojna dlje, kakor je neobhodno potrebno. Vse stranke bi morale iskati splošni temelj za razpoloženje, ki je prijazno miru. Naša prva naloga je, da zmagamo, a druga, morda težavnejša je, da pripravljamo spravo. Če se ponesreči eno kot drugo, ni naša krivda.

= **Amerika in aliranci proti nevtralcem.** Wasingtonski dopisnik »Daily Mail« sporoča, da se pogaja ameriška vlada z aliranci o tem, da se odvzame vsem nevtralcem uvoz iz Amerike in aliranih dežel, tako da ne bo dobivala Nemčija ničesar več. Z nevtralci, ki se zavežejo, da ničesar več ne izvažajo v Nemčijo, bodo postopale Združene države in ententa pravično in prijazno.

= **Pospeševanje miru.** »Petit Parisien« poroča iz Washingtona, da stopa blokadna politika za severno evropske nevtralce v novo, pomembno fazo. Ker odrekajo nevtralnimi ladjam premog, pomenja to, da je praktično pretrgana vez med državami Amerike in nevtralci. Petit Parisien pripominja, da se sedaj uresničuje blokada proti Nemčiji. Nevtralci, ki se pritožujejo nad to odredbo, naj pomislijo, da je ententa upravičena, da blokira Nemčijo z vsemi sredstvi. Poostreitev blokade pospešuje uro, ko se sklene mir, ki jo vojskujoče se države prav tako željno pričakujejo kakor nevtralci.

Nemški državni zbor.

Proti vsenemški agitaciji.

Berlin, 9. oktobra.

Nemški državni zbor je danes nadaljeval debato o socialno demokratični interpelaciji glede vsenemške agitacije v armadi.

Kot prvi govornik je posegel v debato poslanec Dittmann (neodvisen socialdemokrat) ter izjavil, da so izvajanja državnega kanclerja v obeh inozemstva napravila utis dvomnosti, neiskrenosti in zvijače. (Predsednik pokliče govornika k redu.) Vlada nastopa za sporazumen mir, tajno pa deluje v smislu podaljšanja vojne. Govornik navaja celo vrsto primerov v dokaz, da se med vojaštvom hajska proti sklepom državnega zbora; pritožuje se

zlasti, da je bilo zaradi neodvisno-socialno-demokratskega mišljenja v armadi obsojenih mnogo vojakov skupno na več ko 200 let ječe in da je bilo več pomorščakov celo ustreljenih. Govornik izjavlja, da je vlada pravzaprav jetnik vojaštva in vsenemške stranke.

Državni kancler dr. Michaelis: Poslanec Dittmann mi je očital mojo izjavo, da hočem nasproti vsem strankam postopati popolnem objektivno, pozabil pa je povedati tudi moj pristavek, »v kolikor stranke ne zasledujejo ciljev, ki so nevarni nemški državi.« Stranka neodvisnih socialnih demokratov se nahaja onkraj te linije. (Živahno pritrdjevanje na desni, burni protesti na skrajni levi.) Ko je nastal zopet mir, je državni kancler, nadaljujoč svoj govor, opozarjal na prejšnjo svojo izjavo v državnem zboru, »da moramo dalje vztrajati, dokler ne dosežemo sigurnosti, da obdrži nemška država svojo veljavo na kopnem in na morju. Preprečiti pa moramo tudi, da se oborožena zveza naših sovražnikov ne razraste v gospodarsko sovražno zvezo. Doseči moramo v tem smislu mir, ki zagotavlja kmetu zaslužek na svoji grudi, ki daje delavcu mezdo in zaslužek, ki odvarja industrijalcu trg, ki omogoča našim našim ladjam, da se preskrbe s premogom po celem svetu, mir obsežnega gospodarskega in kulturnega razvoja: resničen mir, ki ga lahko dosežemo v tem okviru. Dokler naši nasprotniki majo naše črno-belo-rudeče mejnike, dokler zahtevajo, naj odstopimo kose nemške dežele, dokler hočejo zabijati klin med nemško ljudstvo in njegovega cesarja, tako dolgo ne podamo roke k miru in spravi, tako dolgo morajo pokati topovi in podmorski čolni opravljati svoje delo. A mir mora vendar priti!"

Državni tajnik pl. Capelle je izvajal, da je ruska revolucija tudi nekaterim nemškim pomorščakom zmešala glavo ter jih navdahnila z revolucionarnimi idejami, da na ta način oslabe našo pomorsko silo in izsilijo mir (burni ugovori na desni). Dokazano je, da je glavni agitator tukaj v državnem zboru poslanec neodvisne socialnodemokratske stranke razlagal svoje načrte ter našel za nje pritrdilo (burni protesti na levi). Poslanci so opozarjali na nevarnost tega početja in priporočali največjo previdnost, obljubili pa so podpro ter prepustili snov za agitacijsko hujskanje proti mornarici. Naročil sem pristojnim pomorskim poveljništvom, da z vsemi sredstvi preprečijo tako agitacijo. Končno je državni tajnik izjavil, da bojna sila nemške mornarice niti za trenotek ni odrekla.

Socialni demokrat dr. David dvomi o resničnosti teške obtožbe državnega tajnika proti članom zbornice. Moralo bi se vsaj zaslišati obtožence. V imenu neodvisne socialno demokratske stranke je podal poslanec H a a s e naslednje pojasnilo: Mornar, o katerem je govoril državni tajnik, se je razgovarjal z menoj v sobi naše frakcije, neresnično pa je, da mi je predložil kak načrt. Pozivljam državnega tajnika, naj svojo izjavo dokaže. Omenjeni mornar mi je večkrat tožil o veliki nevolji, ki je nastala vsled tega, ker so mornarji naročali naše liste. Rekel sem mu, da je to brez dvoma dovoljeno, vendar pa sem mu priporočil, naj bo previden. Pretreslo me je, ko sem zvedel, da je ta mornar zaradi svojega mišljenja moral v smrt. Da je ruska revolucija napravila globok vtis na vse, ki hrepene po svobodi, je umevno. Poslanec Vogtherr in Dittmann priznavata, da sta se tudi razgovarjala z omenjenim mornarjem, razgovor pa ni imel namen hujskanja in upornosti proti državi.

Državni tajnik Capelle je prečital potem neke izpovedbe obtožencev, hoteč dokazati, da so bili poslanci Dittmann in tovariši sporazumni z naklepi nezadovoljnih mornarjev, da so odobrvali njih početje in le svarili, naj delajo z veliko previdnostjo.

Poslanec Trimborn (centrum) ugotavlja z zadoščenjem, da se je državni kancler postavil na stališče državnozbornske resolucije z dne 19. julija. Izjavlja obenem, da vendar ne gre, sumničiti celo stranko glede dejanja, ki se tiče le treh pripadnikov stran-

ke. Proti onim trem poslancem pa naj se postopa z vso strogostjo zakona, če so se res pregrešili proti zakonu. V istem smislu se izjavi poslanec Krech (konservativec). Poslanec E b e r t (socialdemokrat) izjavi, da sta državni kancler in državni tajnik prekoračila meje dopustnosti. Pravice, razgovarjati se z vojniki, si poslanci ne dajo vzeti. Vsaka stranka ima tudi pravico, delati propagando za svoje cilje in naloge. »Državni kancler je izjavil, da smatra neodvisno socialnodemokratsko stranko izven okvira pravice, mi pa smatramo za našo nalogo, da se taki politiki z vsemi sredstvi upremo.

Govorili so še poslanci dr. Stresemann, dr. Neumann, Westarp in končno še državni kancler, ki je ponovno zagovarjal svoje stališče. Pri glasovanju je bil predlog socialnih demokratov, ki se glasi: »Obravnavanje predmeta interpelacije ne odgovarja nazorom državnega zbora« z vsemi glasovi proti glasovom obeh socialnodemokratskih frakcij odklonjen.

Državni zbor je potem razpravljal o vnanji politiki. Poslanec Fehrenbach (centrum) je naglašal, da hoče mir ne samo vlada, ampak tudi nemško ljudstvo. »Mi zahtevamo zasigurno nevtriliteto Belgije, vrnitev nemških kolonij in svobodo morja. Nadaljnih mirovnihih ponudb z nemške strani ne bo. Naša moč je nezlomljena. Če sovražniki odklonijo, potem se bomo bojevali do končne zmage«.

Državni tajnik je končno naznanil, da je republika Peru prekinila diplomatske odnose z Nemčijo, isto tako tudi Uruguay.

Narodi Velike Britanije.

Zedinjeno kraljestvo Velika Britanija in Irska, otoška država na oni strani Severnega morja, meri le 314.000 kvadratnih kilometrov; obsega torej okoli tri petine Nemčije ter je manjša nego Prusija. Velika Britanija sama, to je največji otok, meri 224.000 kvadratnih kilometrov. Prebivalstvo kraljestva ni enorodno. Večinoma so prebivalci vendar Angleži, namreč v Angliji, v pobrežnih pokrajinah grofovine Valeške, na južnem Škotskem in v severni Irski (Ulster). Razen teh imamo povečini angleško govoreče Škote in Ueltske rodove v Valeških gorah, v zahodnih pogorjih Škotske in v južni Irski.

Angleži štejejo nad 40 milijonov vseh 46 milijonov prebivalcev, so večinoma germanskega (nemškega) pokolenja s Ueltsko in romansko primesjo, ki se je vršila ob naseljevanju starih Rimljanov in pozneje ob naseljevanju Francozov; germanski priseljenci so pa prišli večinoma iz Frizije, Dolenje Saške in Jitlandske, le majhen del iz Norveške (Škoti). Profesor Hettner pravi v svoji knjigi »Svetovno gospodarstvo Anglije in njega kriza« (Lipsko 1917, Teubner): Značaj Angležev — ali Anglosasov — je nastal v severnem podnebjju, v gozdu in na morju, v boju z ostrim podnebjem in ima zaradi tega svoje posebnosti. Podnebje in narava dežele sta bila enaka kakor v stari domovini, zato nista povzročala nobenih sprememb, marveč sta prej pospeševala germansko posebnost. Važen je vpliv otoške narave, ki omejuje vplive zunanega sveta, bolj loči prebivalce od drugih ljudstev ter tako daje ljudstvu in državi svojo posebno smer; rekli smo, angleško ljudstvo se je razvilo bolj samo po sebi in po svoje kakor ljudstvo kontinenta. Dalje pravi Hettner: Anglež, kakor severni Evropejec sploh, je krepke in bojaželjne narave, je odločen in čisto neobziren. Rad tudi dela samostojno in se nerad podreja. To je duševna podlaga individualizma. Velik vpliv na angleški in še bolj na škotski narodni značaj je imelo puritanstvo, ki se je popolnoma odrekalo prijetnostim življenja, je smatralo v zemskem blagostanju božjo milost ter se zaradi tega popolnoma vdajalo z izpolnovanjem svojih dolžnosti pridobitnemu delu. Ta ljudska duša je tudi navajala Angleže k trgovstvu in obrti, pa tudi »merey old England« uničila in vzgojila farizejstvo. Mišljenje Angležev

je trezno in praktično ter se močno razločuje od fantazije in zmisla za lepoto južnega prebivalca, ter tudi od naše večje iskrenosti in duševnosti, ki ju tako mnogokrat združujemo z nepraktičnimi nameni. Emerson pravi, Anglež se ne bojuje za fantazme, marveč le za realne koristi. V življenju in v vedi ostane pri dejstvih, je empirik.

Škoti se ne razlikujejo mnogo od Angležev, čeprav izginja v njih krvi romanska primes, ker so bolj pomešani s škandinavsko krvjo in govore nekoliko drugače, pa jim je ostrejša podnebje vcepilo nekaj strpnih in duševnih razlik, ki jih oba naroda jako občutita. Škot je resnejši in strožji, pozna še manj fantazij, je še bolj delaven in pohlepen kakor Anglež. Nekatere angleške lastnosti, dobre in slabe, dosežajo pri Škotih vrhunec; zato imajo Škoti v primeri s svojim številom razmeroma velik vpliv tudi v političnem življenju.

Keltov je le malo v angleškem kraljestvu. Do 18. stoletja so še govorili keltščino v jugozahodni Angliji, v Kumberlandu in Kornvilu, enako tudi po južnem škotskem pogorju. Sedaj so že uvedli po vseh krajih angleščino. Vendar pa izdaja zagoreli tipus prebivalstva po teh krajih še vedno keltsko potomstvo. O prebivanju Keltov piše profesor Hertner: V Valesu govori še okoli 900.000 prebivalcev kimirsko narečje kot svojo materinščino, in ne le po zunanosti, marveč tudi po ljudskem značaju se to prebivalstvo močno razlikuje od Angležev. Nazadovali so znatno Kelti po škotski visoki planoti in na Hebridih; število teh, ki govore erzijsko narečje, sorodno z gelsko, znaša le kakih 250.000 duš. Tudi na Irskem se je še ohranil keltski rod, in sicer govori tam gelsko narečje ter prebiva po ulsterskem pogorju in šteje ne prav 700.000 prebivalcev; toda izvzemši okraj Ulster, kjer se je naselilo precej Angležev in Škotov, so tudi angleščino govoreči Irci keltskega pokolenja, in keltsko je njih bistvo in mišljenje. Ostali so katoliki, kar tudi pospešuje pri njih močno nasprotje proti Angležem.

Iz Anglije se je razširila angleščina in angleštvo daleč po svetu: skoro po vsej severni Ameriki, po naseljeni Avstraliji in Novi Zelandiji, južni Afriki itd. Razentega je angleščina občevalni jezik v obsežnih ozemljih Azije in Afrike, kjer ne prebivajo ne britski naseljenci ne njih potomci.

Dnevne beležke.

— »Nič se ni zgodilo! En otrok je mrtev.« Na seji begunskega odseka je poročal Degasper tole: Ko so nesli umorjenega otroka na slamnici v mrtvašnico, je dejal nek orožnik na vprašanje, kaj se je zgodilo: »Nič se ni zgodilo! En otrok je mrtev.« Isti orožnik je tudi dejal: »Prav se je zgodilo, vse Italijane bi morali postreliti!« — Rahločutnost brez primere!

— Dogodki v Wagni. Na seji begunskega odseka, kjer so poročali poslanci Degasper, Pittoni, Bugatto in Fon o svojih opazovanjih v begunjskem taborišču v Wagni, je dejal minister za notranje zadeve grof Toggenburg med drugim: »Gotovo bi bilo tudi v službenem interesu dobro, če bi razumeli uradniki v taborišču jezik beguncev. Ker pa pri vseh političnih oblastih manjka uradnikov, ni mogoče vedno ustrezati željam v tej smeri. Dejstvo, da kaznujejo v taborišču malenkostne pregreške beguncev, res ni v soglasju z zakonom. Ta takozvana pravica za disciplinarne kazni po taboriščih bo popolnoma odpravljena, tako, da pridejo v bodoče vsi pregreški beguncev pred redna sodišča. Minister končno izjavi, da bo storilo ministrstvo vse, da se odpravijo nedostatk v Wagni in po drugih taboriščih, da tako olajša težki in žalostni položaj beguncev. Po končani razpravi je sprejel odsek sledeči predlog: Poslanska zbornica sprejme na znanje poročilo begunskega odseka o dogodkih 4. oktobra v Wagni, izreka svoje najiskrenejše obžalovanje nad tem, da se je rabilo orožje, katerega žrtev je postal nedolžen otrok. Zahteva, da se uvede takoj vojaškosodna preiskava proti tistemu orožniku.

Poslanska zbornica obsoja najstrožje dosedanje postopanje z begunci, kakor da bi bila taborišča zavodi za umejitev svobode. Obsoja vsak nastop oboroženih organov za vzdrževanje notranjega reda, ki ne odgovarja splošnim predpisom. Poslanska zbornica obžaluje, da gosposka zbornica še vedno ni obravnavala zakonskega načrta, ki ga je sklenila poslanska zbornica 12. julija glede oskrbe beguncev. Poslanska zbornica graja, da se uporabljajo po taboriških avtoritaini organi, ki ne razumejo jezika beguncev. Vlada se pozivlja, da takoj izboljša upravo v taborišču Wagnerja v zmislu sklepov ljudskega zastopa in da poroča v enem mesecu o teh izboljšavah. —

— Šole v Ljubljani zapro baje 15. t. m., ker rabijo šolske prostore za vojaške namene. Starši šoloobveznih otrok so zaradi tega zelo razburjeni, ker bodo otroci že četrto leto ob redni pouk. Vsled tega, ker ni rednega pouka, ne zaostajajo otroci le duševno, temveč se kaže tudi že taka podivjanost med njimi, da obhaja človeka groza. Otroci, katerih starši so ves dan z doma, se klatijo po cestah in uganjajo stvari, ki niso ne njim v korist, ne splošnosti. Starši so mnenja, da je v Ljubljani še mnogo drugih prostorov na razpolago. Nemško in deželno gledališče, dvorane v hotelu Union in v Kazini bi bili prav tako primerni prostori kakor šolska poslopja. Do 15. t. m. je še dovelj časa, da se ukrene kaj pametnega v tej zadevi in se ohrani otrokom vsaj tisto pičlo mero izobrazbe, na katero jo je žal potisnila vojna.

— O pritožbi „Slovenske Matice“ bi moralo razpravljati državno sodišče v ponedeljek 8. oktobra. Razprava se ni vršila, ker zastopnik pritožbe ni mogel priti na razpravo.

— Viadne vojne naredbe skoro brez izjeme pospešujejo oderuštvo. Imamo že celo vrsto naredeb, ki so imele namen dovesti blago bodisi že te ali one vrste konsumantom. Toda vselej, kadar je izšla katera takih naredeb, je vedno minilo med napovedbo in izvedbo kar cele mesece, in v tem času so imoviti sloji nakupili različnega blaga, se založili in še občutneje pa je to, da izpraznjujejo ob takih prilikah zaloge blaga razni prekupci in spekulanti, ki potem kljub vsem naredbam prav pridno zalagajo ob ogromnih cenah ljudi, ki imajo dovelj denarja. Država je sicer nakupila sedaj ob priliki izvedbe oblačilne naredbe nekaj blaga in oblek, kar pa ne pokrije niti tretjine potrebščine. Pač pa so se izpraznile zaloge trgovcev z oblačilnim blagom tako, da trgovci kar zapirajo trgovine. Mnogo velikih zalog je izginilo po običajni poti. Tudi cene so zadnje dni poskočile znatno, a vendar je bila zadnje dni po vseh oblačilnih trgovinah jako živahna kupčija. Ureditev je tudi sedaj taka kakor je bila pred vojno. Kdor ima denar, vztraja lahko brez pomanjkanja, kdor pa nima mnogo denarja, mora vztrajati v pomanjkanju. Vse aprovizacijske naredbe, kar smo jih še dobili, so na eni strani dvignile cene, na drugi strani pa pustile odprta vrata prekupcem, če ne že vedno po svojih določbah, pa vsaj po načinu izvedbe. Res ne vemo več, ali ne znajo, ali nočejo. To pa vemo, da so ta dejstva po nepotrebnem britka za marsikoga.

— Konsumno društvo za Ljubljano in okolico v Ljubljani bo od 15. okt. v Ljubljani imelo prodajalne tako-le odprte: V Šiški, in Vodmatu od pol 8. do 12. od 1. do pol 6; na Viču in Rožni Dolini od pol 8. do 1. od 2. do pol 6; v Sodni in Trnovem od pol 8. do 12. od pol 2. do 6. — Vsi člani se opozarjajo na to preureditev delovnika, ki jo je povzročilo pomanjkanje razsvetljave.

— Člani kons. društva za Ljubljano in okolico — filiala Trnovo in Sodna ulica — se opozarjajo, da bo člansko zborovanje za ti dve filiali v petek zvečer ob 8. pri Perlesu zraven pošte.

— Iz Tržiča. Občani iz Kovorja se zelo pritožujejo nad „aprovizacijo“ Kovorja. Zlasti hudo se jim zdi, da so sladkor za vkuhanje sadja dobili le premožni, revni nič. Nekemu gospodu ga je županstvo baje dalo kar — 100 kg. Krompir se je prodajal po 50 v. kilo, preje se je pa reklo, da ga revni dobe zastonj.

Tudi pri nas v Tržiču ni mnogo boljše. Manjka vsega — aprovizacija pa ne kaže nobene posebne vneme. Bojimo se zime. Huda bo letos za nas.

— Lojze Kumer, enoletni prostovoljec iz Idrije, nam sporoča, da je v italijanskem ujetništvu, kjer se mu dobro godi. Karta je datirana od 1. septembra, prejeli smo jo danes. Končno pristavlja: „Obilo sreče mlademu „Napreju!“ Natančnega naslova ne sporoča.

Aprovizacija.

Oddaja mesa na rumene izkaznice C bo v četrtek 11. t. m. pop. v cerkvi sv. Jožefa po tem redu: Od pol 2 do 2 št. 1 do 200, od 2 do pol 3 št. 200 do 400, od pol 3 do 3 št. 400 do 600, od 3 do pol 4 št. 600 do 800, od pol 4 do 4 št. 800 do 1000, od 4 do pol 5 št. 1000 do 1200, od pol 5 do 5 št. 1200 do 1400, od 5 do pol 6 št. 1400 do 1600, od pol 6 do 6 št. 1600 do 1800, od 6 do pol 7 št. 1800 do 2000, od pol 7 do 7 št. 2000 do 2200, od 7 do pol 8 št. 2200 do konca. 1 oseba dobi četrto kg, 2 osebi pol kg, 3 osebe in 4 tri četrto kg, 5 in 6 oseb 1 kg, 7 in 8 oseb 1 in četrto kg, več oseb 1 in pol kg. — Kilogram stane 2 K.

Oddaja krompirja. Mestna aprovizacija bo oddajala v četrtek, dne 11. t. m. v svojem skladišču na Dunajski cesti krompir strankam sedmega in osmega okraja. Določen je za 7. okraj ta-le red: Od 8 do 9 ure št. 1 do 200, od 9 do 10 št. 200 do 400, od 10 do 11 št. 400 do 600 popoldne: od 2 do 3 št. 600 do konca. Osmi okraj: od 3 do 4 št. 1 do 200, od 4 do 5 št. 200 do konca. Vsaka oseba dobi 3 kilograme. Kilogram stane 30 vinarjev.

Sadje na rumene izkaznice D. dobe stranke v četrtek 11. t. m. popoldne v šoli na Ledini Komenskega ulica po sledečem vspredu: Od 2 do 3 št. 1 do 200, od 3 do 4 št. 200 do konca. Vsaka oseba dobi en kilogram. Kilogram stane 40 vinarjev.

Sadje za prvo uradniško skupino bo delila mestna aprovizacija v četrtek 11. t. m. v šoli na Ledini po tem redu: Od 4 do 5 št. 1 do 200, od 4 do pol 5 št. 200 do konca. Vsaka oseba dobi en kilogram. Kilogram stane 40 vinarjev.

Kislo zelje na rumene izkaznice A. dobe stranke v četrtek 11. t. m. v cerkvi sv. Jožefa od osme do pol 9. zjutraj. Vsaka oseba dobi en kilogram, vendar se lahko tudi manjšo količino vzame. Kilogram stane 80 vinarjev.

Kislo zelje na rumene izkaznice D. dobe stranke v četrtek 11. t. m. v cerkvi sv. Jožefa po sledečem vspredu: Od pol 9 do pol 10 št. 1 do 200, od pol 10 do pol 11 št. 200 do 400, od pol 11 od 11 št. 400 do konca. Vsaka oseba dobi en kilogram, stranke pa lahko tudi manj vzamejo. Kilogram stane osemdeset vinarjev.

Oddaja špeha za četrty okraj. Mestna aprovizacija bo oddajala v četrtek, dne 11. t. m. na Poljanski cesti št. 15 špeh med stranke četrtega okraja. Na vrsto pridejo: Od osme do 9. dopoldne osemsto ena do 1000, od 9 do 10 št. 1000 do 1200, od 10 do 11 št. 1200 do konca. Poleg tega dobe špeh vse tiste stranke četrtega okraja, ki ga niso dobile v nedeljo 7. t. m. dopoldne. Prinesite seboj nova nakazila za mast in mesečne masčobne nakaznice. Vsaka oseba dobi četrto kg. Kilogram stane 8 K 80 vinarjev.

Dve meblovani sobi s kuhinjo

se išče. — Ponudbe z navedbo cene na upravo lista.

DELAVSKE ZADRUGE

za Trst, Istro in Furlanijo

— vpisana zadruga z omejenim poročtvom. —

Naznanilo.

Z ozirom na vsakovrstne težkoče, ki se pojavljajo pri zalaganju našega skladišča oblačil s potrebnim blagom in z ozirom na to, da je treba urediti na primernejši način razprodajo oblačilnih predmetov za družine naših članov, se je sklenilo, da morajo odslej vsi oni člani, ki žele nakupiti oblačilne predmete v omenjenem skladišču, zahtevati pri zadržnem skladišču svojega okraja potrebno člansko potrdilo, koje je oddati s člansko knjižico ter izkaznico za živčv vrad osobju skladišča oblačil.

Obenem se naznanja, da ni pod nobenim pogojem dovoljeno, da se oddajo te listine drugim, ali pa da se nakupi oblačilne predmete za osebe, ki ne spadajo v lastno družino.

V Trstu, 3. oktobra 1917.

Vodstvo.

Agitirajte za „Naprej!“ Pošiljajte ga vojakom!

Gospodarska zveza

naznanja svojim zadrugam in članom pre-
tužno vest, da je umrl v Št. Janžu na Do-
lenjskem dne 8. t. m. ob 10. uri zvečer njen

predsednik

Dr. Janez Ev. Krek,
državni in deželni poslanec.

Pogreb bo v soboto 13. t. m. popoldne
ob 3. uri iz knezoškofijske palače.